

בס"ד. שיחת ש"פ נשא, י"ב סיון, ה'תשל"א.

בלתי מוגה

א. יום השבת שלאחרי חג השבועות הוא המשך לחג השבועות, ולא סתם המשך, אלא באופן של עלי, כיון שכל ששת ימי השבוע עולים ביום השבת, וגם כשימי השבוע הם (לא רק ימות החול, אלא יש בהם גם) יו"ט, הרי הם עולים ביום השבת.

והענין בזה:

ביום השבת שובתים בני"מ ממלאכה — "זכר למעשה בראשית"¹, שבמשך ששת ימי השבוע התעסק הקב"ה במילי דהדיוטא², שהו"ע בריאת שמים וארץ וכל צבאם, "וביום השביעי שבת וינפש"³.

ואע"פ ש"לא בעמל ולא ביגיעה ברא הקב"ה את עולמו"⁴, וא"כ, לכאורה לא שייך אצל הקב"ה ענין של שביתה ממלאכה — הרי בכל זאת נאמר "שבת וינפש" (בלשון הקודש, שמורה על אמיתית הענינים, כמבואר בשער היחוד והאמונה⁵), ומזה מובן שאינו דומה המעמד ומצב בששת הימים שבהם ברא הקב"ה את העולם למעמד ומצב ביום השבת שבו שבת הקב"ה כביכול ממלאכה.

ולכן, כשם שהקב"ה שבת ממלאכה ביום השבת, כך צריכים גם בני"מ — שהם בבחי' "אדמה לעליון"⁶ — לשבות ממלאכה ביום השבת; ואז עולים כל הענינים שבעולם — לאלקות.

וכיון שגם ביו"ט יש ענין של מלאכה, שהרי מלאכת אוכל נפש מותרת ביו"ט, ובפרט לפי הדעה⁷ (וכן היא ההלכה⁸) שמתוך שהותרה לצורך הותרה נמי שלא לצורך וכו', כך שניתוסף יותר בענין המלאכה — הנה ביום השבת שלאח"ז יש שביתה גם מהמלאכה דיו"ט, ובמילא נעשית עלי גם בעניני היו"ט.

ב. ונוסף על העלי של חג השבועות ביום השבת שלאחריו (שזהו

(1) נוסח התפלה וקידוש דליל ש"ק.

(2) זח"ג קמט, ב. וראה לקו"ת אחרי כה,

(3) ובכ"מ.

(4) תשא לא, יז.

(5) ראה שו"ע אדה"ז אור"ח סתצ"ה ס"ג.

(6) ראה של"ה ג, רע"א. ועוד.

(7) ביצה יב, א.

(8) ראה שו"ע אדה"ז אור"ח סתצ"ה ס"ג.

וש"נ.

ענין שישנו ביום השבת שלאחרי כל יו"ט), ישנה גם העלי' של חג השבועות בשבעת ימי התשלומין:

בזמן שביהמ"ק הי' קיים כשהיו מקריבים קרבנות ביו"ט — הנה כשם שחג הפסח (ועד"ז חג הסוכות) יש לו תשלומין כל שבעה, ילפינן בגמרא⁹ שגם חג השבועות יש לו תשלומין כל שבעה, ונקראים שבעת (ששת) ימי התשלומין.

וגם עתה שביהמ"ק אינו קיים, מנהג ישראל — ש"תורה הוא"¹⁰ — שאין אומרים תחנון "מר"ח סיון עד י"ב בו ועד בכלל דהיינו חמשה ימים אחר חג השבועות, כי החג יש לו תשלומין כל שבעה" (כמ"ש רבינו הזקן בסידורו השוה לכל נפש).

ובנוגע לשבעת ימי התשלומין גופא, הנה כמו בכל הענינים יש מעלה הן בתחלתן והן בסופן:

בתחלתן — ישנה המעלה שזוהי התחלת ופתיחת הענין, כידוע בענין ד"פתח כו"¹¹. ובפרט בנוגע לקרבנות, שביום הראשון הוא היו"ט עצמו, שאז הוא הזמן העיקרי של הקרבת הקרבנות¹², לא רק בתור תשלומין.

ובסופן — ישנה המעלה ש"הכל הולך אחר החיתום"¹³ (אע"פ שבנוגע לקרבנות יש להשתדל להקדים ככל האפשרי, מצד הענין ד"זריזין מקדימים למצוות"¹⁴), וכפי שמצינו בדיני שטרות¹⁵, שכאשר יש שינוי וסתירה בין שורה אחת לחברתה, נקבע הדבר ע"פ השורה האחרונה שבשטר, כיון שמה שנכתב בסוף הוא הסך-הכל והמסקנא האחרונה לאחר ישוב הדעת כו'.

וכפי שרואים גם בטבע בני אדם — טבע שהטביע הקב"ה — שבשעה שמסיימים ענין אזי מעיינים עוד הפעם בכללות הענין ועורכים חשבון וסך-הכל ומסקנא אחרונה כו', וכמו שישנו הענין של עריכת חשבון-צדק בסוף היום, או בסוף החודש ובסוף השנה וכיו"ב.

ועד"ז מצינו בנוגע לכללות ענין הברורים — שעיקרו למטה

(9) ראה גם לקו"ש חכ"ח ע' 77 ואילך.

(9) חגיגה יז, א.

(10) ראה תוד"ה נפסל — מנחות כ, ב. וש"נ.

(11) ברכות יב, א.

(10) מהרי"ל — הובא ברמ"א יו"ד טשע"ו ס"ד.

(12) פסחים ד, א. וש"נ.

מנהגים ישנים מדורא ע' 153. שר"ע אדה"ז

(13) ב"ב קסה, ב (במשנה). וראה גם

ארו"ח סוסק"פ. סת"ל"ב ס"א. סתנ"ב ס"ד.

(14) קסא, סע"ב.

סתצ"ד ט"ז. ועוד.

(11) ראה לקו"ש ח"כ ע' 74 ואילך. וש"נ.

דוקא, בסיום כל העולמות, בעוה"ז התחתון שאין תחתון למטה ממנו¹⁶ (ואילו הי' עולם תחתון יותר, הי' שם עיקר הברור), וכידוע המשל בזה¹⁷ "כשצריכים להגבי' איזה דבר מן הארץ .. צריכים לאחוז בחלקים התחתונים שבו דוקא .. ואז ממילא יוגבהו גם העליונים ממנו, משא"כ אם הי' מתחיל מאמצע .. לא הי' מגבי' התחתונים".

וע"פ הידוע בענין "נעוץ תחלתן בסופן"¹⁸, שבסופן יש תוקף יותר מבראש המתפשט¹⁹, נמצא, שביום האחרון של ימי התשלומין יש מעלה אפילו לגבי היום הראשון של היו"ט.

ג. ויש להוסיף בנוגע למעלת היום האחרון דימי התשלומין מצד הענין ד"הכל הולך אחר החיתום" שמצינו בנוגע לשורה האחרונה שבשטר — שענין השטר שייך במיוחד לחג השבועות:

ידוע הביאור בפנימיות הענינים בדברי המשנה²⁰ "האשה נקנית בשלש דרכים כו', בכסף בשטר ובביאה", ש"אשה" קאי על כנסת ישראל (כמדובר לעיל²¹), כמובן מהמבואר בשיר השירים (עליו נאמר²² "כל הכתובים קודש ושיר השירים קודש קדשים") ענין אהבת הקב"ה לכנס"י ואהבת כנס"י להקב"ה ע"פ משל מאיש ואשה; ושלש הדרכים שבהם נקנית, כסף שטר וביאה — רומזים על שלשת הימים טובים פסח שבועות וסוכות²³:

כסף, קו החסד, מדתו של אברהם — שייך לחג הפסח, שבו היתה היציאה ממצרים, שעלי' נאמר²⁴ "זכרתי לך חסד נעורייך אהבת כלולותיך לכתך אחרי במדבר".

ביאה, שזהו היחוד ("והיו לבשר אחד"²⁵) שנעשה ע"י המקיף דחופה — שזהו ענינו של יעקב אבינו, וכמבואר בזהר²⁶ בענין תפלת ערבית (שתיקן יעקב אבינו²⁷) רשות²⁸, שלאחרי שישנם כבר קו הימין וקו

(23) ראה אוה"ת ויצא (כרך ה) תתסד,
רע"א. דרושים לשבועות ע' קצט. ע' רד.
ביאוה"ז להצ"צ חיי שרה ע' צב. לקוטי לוי"צ
אג"ק ע' שטז. וראה גם תו"מ חמ"ח ס"ע 230
ואילך. וש"נ.
(24) ירמ" ב, ב. וראה פרש"י בא יב, לט.
(25) בראשית ב, כד.
(26) ראה זח"א קלג, א. רכט, ב. ביאוה"ז
שם ע' פה ואילך.
(27) ברכות כו, ב.
(28) שם כז, ב.

(16) תניא רפ"ו.
(17) תו"א בראשית ד, רע"א.
(18) ספר יצירה פ"א מ"ז.
(19) ראה סה"מ תר"ל ע' שכ. וראה גם
שיחת ש"פ נשא, י"ב סיון תשכ"ח ס"ב (תו"מ
חנ"ג ס"ע 78). וש"נ.
(20) קידושין בתחלתה.
(21) שיחת יום ב' דחה"ש ס"ב (לעיל ע'
257). וש"נ.
(22) ידים ספ"ג.

השמאל (בתפלות שחרית ומנחה), נעשה היחוד בדרך ממילא, ללא עבודה (רשות) — שייך לחג הסוכות, שבו מתחילה העבודה ד"ויעקב הלך לדרכו"²⁹ (לאחרי העבודה דיוהכ"פ כו').

ושטר — הוא הקנין שקנה הקב"ה את בני" עם הספר-תורה בשעת מתן תורה בחג השבועות.

וכיון שחג השבועות שייך במיוחד לענין השטר, הנה כשם שבשטר ישנו הענין ד"הכל הולך אחר החיתום", כך יש גם מעלה וחשיבות מיוחדת ביום האחרון של ימי התשלומין — י"ב סיון.

ד. והנה, כל האמור לעיל בנוגע לעלי" דחג השבועות ביום השבת שלאחריו ובימי התשלומין עד לסיומם ב"ב סיון — ישנו בכל שנה ושנה;

ונוסף לזה ישנו עליו מיוחד בקביעות שנה זו,

— כמדובר כמ"פ שיש ענינים שהם בכל שנה באותו אופן, ויש ענינים שבהם יש חילוקים ושינויים משנה לשנה לפי אופן קביעות השנים, וזוהי הוראה שבקביעות זו צ"ל העבודה באופן המתאים לשינוי שבקביעות שנה זו לגבי שאר השנים —

שיום השבת שלאחרי חג השבועות חל ב"ב סיון, ולכן נעשית העלי" בעניני חג השבועות ביתר שאת וביתר עוז, כיון שישנה השלימות מצד כל הענינים, הן מצד העבודה דימי השבוע (יום השבת) והן מצד העבודה דימי החודש (י"ב סיון), שקשורים עם מהלך החמה ומהלך הלבנה, מ"ה וב"ן, נשמה וגוף, וכל שאר הענינים השייכים לזה.

ה. ועי"ז נעשה תוספת כח בענין דמ"ת:

דובר בהתועדות דחג השבועות³⁰ אודות החידוש דמ"ת — שאע"פ ש"קיים אברהם אבינו את כל התורה כולה עד שלא ניתנה"³¹, וכן יצחק ויעקב, וכן השבטים, הנה כל זה הי' באופן של המשכה שהיא בערך, ובגדר הנבראים, ואילו במ"ת ניתנה התורה מלמעלה באופן של מתנה (כהדיוק "מתן תורה" — לא נתינת התורה, אלא מתן תורה), שזוהי המשכה שבאין ערוך, שלא לפי ערך העבודה, מצד גדרי הבורא.

ובזה נכללת גם הנתינת כח להיות כלים ראויים לקבל את ההמשכה דמ"ת [דכיון ש"כל מה שברא הקב"ה בעולמו לא ברא דבר אחד

(29) ויצא לב, ב. וראה המשך וככה תרל"ז

(30) בתחלתה (לעיל ע' 248 ואילך).
(31) יומא כח, ב. וש"נ.

לבטלה³², בודאי נותן הקב"ה כח שיוכלו לקבל כו'ן, כפי שהי' במ"ת, שהקב"ה אמר "אני המתחיל", ועי"ז ניתן כח ש"תחתונים יעלו לעליונים"³³.

וענין זה חוזר ונשנה ב"זמן מתן תורתנו" בכל שנה, ובאופן שנמשך אור חדש עליון יותר שלא הי' לעולמים (כמ"ש רבינו הזקן באגה"ק³⁴ בנוגע לר"ה, ומזה מובן גם בנוגע לשאר הימים טובים, ובפרט ענין כללי כמו מ"ת); ובזה נעשית עלי' הן מצד יום השבת שלאחרי שבועות, והן מצד י"ב סיון.

ולכן הרי זה הזמן המתאים לקבל החלטות טובות (באופן שיבואו לידי פועל) בנוגע ללימוד התורה באופן חדש (כיון שבכל שנה מאיר אור חדש שלא הי' לעולמים), וכיון ש"גדול תלמוד שמביא לידי מעשה"³⁵, הרי זה יפעל גם בנוגע לקיום המצוות בהידור, כולל גם בנוגע לענין המעשה — מלשון "גדול המַעֲשֶׂה כו"³⁶, שהו"ע דאתכפיא, שמביא אח"כ לידי אתהפכא.

וכאמור לעיל שנעשים כלים לקבל את התורה, והיינו, שכל אחד מישראל הוא הכלי, והתורה היא האור, והם נעשים מציאות אחת, והיינו, שרמ"ח אבריו ושס"ה גידיו הגשמיים נעשים מציאות אחת עם תורה, כך, שישנה מציאות של תורה ברמ"ח אברים ושס"ה גידים (לא רק רוחניים, שישנם בתורה מצד עצמה, כמ"ש³⁷ "זאת התורה אדם", אלא גם) גשמיים; וכאשר נעשית עלי' בתורה, שהיא באופן של הגבהה והתנשאות, נעשית בדרך ממילא הגבהה והתנשאות גם בבנ"י, ובלשון פרשת השבוע³⁸: "נשא את ראש",

— ועד"ז "כי תשא את ראש בני ישראל"³⁹, וכמדובר פעם⁴⁰ שהגימטריא ד"כי תשא" היא תשל"א, כך, שבמשך כל השנה כולה (כל שס"ה ימות החמה, שזהו ענין נוסף במספר שס"ה) עומדים בנ"י במעמד ומצב ד"כי תשא את ראש בני ישראל" —

ובאופן ד"נשא את ראש" נעשית גם היציאה מן הגלות, הן אצל

(38) ד, כב.

(39) ר"פ תשא.

(40) ראה גם מכתבי שנה זו "אג"ק חכ"ז

ע' פה; ע' צב; ע' קיג; ע' קפד). תאריך

ה"פתח דבר" לספר לקוטי לוי"צ הערות

לספר הזהר שמות — דברים; תורת לוי"צ.

תו"מ חל"ז ע' 255. וש"נ.

(32) שבת עז, ב.

(33) שמור"ר פ"ב, ג. תנחומא וארא טו.

ועוד.

(34) ס"ד.

(35) קידושין מ, ב. וש"נ.

(36) ב"ב ט, סע"א.

(37) חוקת יט, יד. וראה לקו"ש חכ"ג ע'

בנ"י שנמצאים בגלות בארץ הקודש והן אצל בנ"י שנמצאים בגלות בחוץ לארץ, ובאופן ד"גם הם³⁸, ש"גם" הוא לשון ריבוי, שכולל גם מ"ש⁴¹ "ואחרי כן יצאו ברכוש גדול", בגאולה האמיתית והשלימה ע"י משיח צדקנו, בקרוב ממש.

* * *

ו. בהמשך להאמור לעיל אודות העילוי בחג השבועות שנעשה בשבת שלאחריו ובי"ב סיון — הרי כאן המקום להמשיך הענינים שדובר אודותם בהתוועדות דחג השבועות ועדיין לא נשלמו, למלאותם עד כמה שאפשר:

המשך הביאור בנוגע לשייכות של אשה לפו"ר ות"ת בגלל שמסייעת לבעלה, והדוגמא לזה: (א) מברכת כהנים (שבפרשת השבוע⁴²), (ב) מחיוב שמחה ברגל שאשה "מחייבא"⁴³ .. בשמחה⁴⁴ — הוגה ע"י כ"ק אדמו"ר שליט"א, ונדפס⁴⁵ בלקו"ש חי"ז ע' 237.

המשך השקו"ט⁴⁶ בנוגע לדברי אדה"ז בטעם שנשים מברכות ברכת התורה — נכלל בשיחת יום ב' דחג השבועות סל"ה⁴⁷.

ז. המשך הביאור בנוגע להמדובר אודות מנין הלויים והבכורות⁴⁸ — נכלל בשיחת ש"פ במדבר סי"ב⁴⁹.

ח. אך עדיין צריך להבין בנוגע למנין הלויים "על פי ה'"⁵⁰:

הן אמת שיש הסברה בדרך הטבע על הצורך בכך, כדברי משה להקב"ה: "היאך אני נכנס לתוך אהליהם לדעת מנין יונקיהם", ולכן הי' צורך שתהי' "השכינה מקדמת לפניו ובת קול יוצאת מן האוהל ואמרת

מצד כמה ענינים.

(41) לך לך טו, יד.

(44) חגיגה ו, רע"א.

(42) ו, כב ואילך. וראה גם לקו"ש חי"ד

(45) בשילוב שיחת חג השבועות תשכ"ח.

ע' 41 הערה 39 (מהתוועדות זו).

(46) כ"ק אדמו"ר שליט"א אמר, שמצד

(43) להעיר מדיק הלשון בנוגע לשמחה

רוב הפלפול והחריפות, לא שמים לב לענינים

— "מחייבא", ובנוגע לפו"ר — "מצוה"

הכי פשוטים. וכמדובר כמ"פ שמתעכבים על

(נסמן לעיל ע' 282 הערה 224), והיינו, שיש

דיוקים שונים, ולא שמים לב ל"קלאץ קושיא".

באשה הן ענין החיוב והן ענין המצוה (כידוע

(47) לעיל ע' 283. וש"נ.

בנוגע לג' הלשונות בש"ס: חובה מצוה

(48) (לאחרי ההקדמה:) ישנו ענין נוסף

ורשות (ראה אנציק' תלמודית (כרך יב) ערך

שמצד רוב הפלפול והשקו"ט לא שמו לב

חובה, מצוה ורשות (ס"ע תרמה ואילך).

לענינים פשוטים.

והרי יש מעלה בכל א' מהם.

(49) לעיל ס"ע 236 ואילך.

ומהחילוקים שביניהם — ש"מצוה" היא רק

(50) במדבר ג, טז.

מצד ענין התורה, ואילו חובה יכולה להיות

כך וכך תינוקות יש באוהל זה"ש⁵¹ — אבל עדיין יש צורך בטעם על עצם הענין, שדוקא מנין הלויים הי' "על פי ה'".

ויוכן ע"פ פירוש רש"י לפנ"ז⁵² בנוגע למנין שבט לוי: "כדאי הוא לגיון של מלך להיות נמנה לבדו". ובהתאם לכך יש גם חילוק בין מנין שבט לוי למנין הבכורים (שבשניהם הי' המנין "מבן חודש ומעלה"⁵³), שמצד מעלת שבט לוי ("לגיון של מלך") הי' מנינם "על פי ה'", משא"כ מנין הבכורות.

וע"ד כללות החילוק בין שבט לוי לשאר השבטים, ששבט לוי "הובדל לעבוד את ה' לשרתו .. לפיכך הובדלו מדרכי העולם .. ולא נוחלין ולא זוכין לעצמן בכח גופן, אלא הם חיל ה' .. והוא ב"ה זוכה להם, שנאמר⁵⁴ אני חלקך ונחלתך"⁵⁵, והיינו, שאע"פ שהקב"ה זן ומפרנס את כל בניי, ואפילו אינם יהודים, מ"מ, יש חיבה יתירה לשבט לוי, שהשפעתם נמשכת ע"י הקב"ה בעצמו, ללא ממוצעים; ההשפעה בכל העולם היא ע"י ממוצעים, ואצל בניי הרי זה ע"י משה רבינו, שהוא אמנם ממוצע המחבר⁵⁶, אבל בכל זאת ממוצע, ואילו אצל שבט לוי — "אני חלקך ונחלתך", ללא ממוצעים.

ובהתאם לכך הוא גם החילוק בענין המנין — שמנין כל בניי הי' ע"י משה, ואילו מנין הלויים הי' "על פי ה'".

ט. וזוהי גם הוראה לכל אחד מישראל:

כשם שיש חילוק בין שבט לוי לכל בניי, כן הוא גם בנוגע לבניי לגבי אינם יהודים — שצריך לידע שילד יהודי צ"ל שונה ומחולק מכל שאר הילדים שבעולם כבר בהיותו "בן חודש", ועוד לפנ"ז, "מן הבטן", כדברי רש"י⁵¹ שהסיבה לכך שהמנין הוא "מבן חודש ומעלה" היא בגלל שצריך לברר ש"יצא מכלל נפלים", אבל באמת, "למוד הוא .. להיות נמנה מן הבטן".

ולא כמו אלו שטוענים: מהו הצורך להבדיל אותו מהגויים מיד כשנולד — מוטב להמתין עד שיגדל קצת ויהי' לכל-הפחות תינוק שיודע לדבר, שאז צריך ללמדו "תורה צוה לנו משה וגו'"⁵⁷, ואילו הגוי מדבר הענינים שלו, אבל אין זה נוגע — טוענים הם — תיכף כשנולד, שאז

55) רמב"ם הל' שמיטה ויובל פי"ג הי"ב.

56) ראה סה"ש תורת שלום ע' 158.

57) ברכה לג, ד. וראה סוכה מב, א.

51) פרש"י עה"פ.

52) שם א, מט.

53) שם ג, טו, שם, מ.

54) קרח יח, כ.

אינו מבין מה שאומרים. אך התורה אומרת, שילד יהודי צריך להיות קשור עם התורה כבר בהיותו בן חודש, ויתירה מזה: הצורך להמתין עד שיהי' בן חודש הוא רק כאשר לא יודעים מה יהי' עם הילד, אבל אם הילד הוא בר קיימא ("א לעבעדיקער קינד"), הנה מיד "מן הבטן" צריך להיות מובדל מהגויים.

וענין זה מתבטא גם בכך שמרגיעים אותו עם "שיר ערש": "תורה איז די בעסטע סחורה"⁵⁸ (כפי שנהגו פעם אמהות בישראל⁵⁹), וההסברה בזה [שהרי אע"פ שצריך לקיים עניני התורה מצד ציווי הקב"ה גם אם לא מבינים זאת, הנה רצון התורה שכמה ענינים יהיו מובנים גם בשכל] — כיון שאע"פ שלעת-עתה לא מבין התינוק תוכן השיר, שהוא למעלה משכלו, הנה למעלה משכלו נחקק אצלו שהתורה היא הסחורה הטובה ביותר, וכאשר "חנוך לנער על פי דרכו", אזי "גם כי יזקין לא יסור ממנה"⁶⁰.

וכאשר מתנהגים באופן כזה, שמיד כשנולד ילד יהודי מבדילים אותו מהגויים — אזי מתגלה חיבתו של הקב"ה לילד יהודי ("להודיע חיבתן"⁶¹), ונעשה נחת רוח אמיתי לאם ולאב, שמגדלים משפחות משפחות בישראל (כמדובר⁶² בענין ד"למשפחותם לבית אבותם"⁶³), שנעשים "צבאות ה'"⁶⁴, שיצאו בקרוב ממש לקבל פני משיח צדקנו, בגאולה האמיתית והשלימה.

* * *

י. מאמר (כעין שיחה) ד"ה כה תברכו את בני ישראל.

* * *

יא. השאלות בפירוש רש"י על הפסוק⁶⁵ "יברכך ה' וישמרך"⁶⁶, "יברכך, שיתברכו נכסיך, וישמרך, שלא יבאו עליך שודדים ליטול ממונך .. והרבה מדרשים דרשו בו בספרי" — נכללו בלקו"ש חל"ג ע' 50 ואילך⁶⁷.

63	במדבר א, ב.	58	= התורה היא הסחורה הטובה ביותר.
64	בא יב, מא.	59	ראה גם תו"מ חס"ב ע' 64. וש"נ.
65	פרשתנו ו, כד.	60	משלי כב, ו.
66	שלכאורה מובן פירושו בפשטות, ללא צורך בביאור, ואעפ"כ מאריך רש"י בפירושו, באופן שאינו מובן כלל.	61	פרש"י ר"פ שמות. וראה גם פרש"י ר"פ במדבר.
67	משיחות ש"פ נשא תשל"ז, ש"פ נשא וש"פ בהעלותך תשמ"א.	62	שיחת יום א' פ' במדבר ס"ב ואילך (לעיל ע' 219 ואילך).

(וסיים): וכל הדיוקים הנ"ל צריכים להיות מובנים בפשטות הכתובים לבן חמש למקרא, וכפי שיתבאר לקמן.

יב. כמו"כ נשאר גם לסיים הביאור⁶⁸ בפירוש רש"י במגילת רות, על הפסוק⁶⁹ "כי אל אשר תלכי אלך וגו'", שגם כאן הרי זה לכאורה פסוק שפירושו מובן בפשטות — שבהמשך לך שערפה שבה "אל עמה ואל אלהי"⁷⁰, אמרה רות לנעמי "אל תפגעי בי לעזובך לשוב מאחריך כי אל אשר תלכי אלך וגו' עמך עמי ואלקיך אלקי", ואעפ"כ מפרש רש"י ענין שלם: "מכאן אמרו רבותינו ז"ל גר שבא להתגייר וכו'" (בהביאו את דברי הגמרא במסכת יבמות⁷¹), בה בשעה שגם לולי פירוש רש"י, מובן הפסוק בפשטות.

וכיון שמדובר אודות פירוש רש"י על תנ"ך, צריכים כל הענינים להיות מובנים בפשטות הכתובים לבן חמש למקרא, וכפי שיתבאר לקמן.

* * *

יג. בפרשת השבוע בזהר יש ענין שאומרים ב"תיקון ליל שבועות" — והרי עומדים אנו בשבת שלאחרי שבועות, ובפרט שחל בי"ב סיון, שהוא המשך והשלמה לחג השבועות — וז"ל⁷²: "חדי רבי שמעון ואמר, ה' שמעתי שמעך יראתי⁷³, התם יאות הוה למהוי דחיל, אנן בחביבותא תליא מלתא, דכתיב⁷⁴ ואהבת את ה' אלקיך, וכתיב⁷⁵ מאהבת ה' אתכם, וכתיב⁷⁶ אהבתי אתכם וגו'".

ומבאר אאמו"ר בהערותיו על הזהר⁷⁷: "הביא ג' פסוקים, כי, המעלה שאנן בחביבותא תליא מילתא שהוא בחי' חסדים⁷⁸ הוא החסדים המגולים דוקא. . והחסדים המגולים הם ג'", וכנגדם נאמרו ג' הפסוקים: "הב' פסוקים, מאהבת ה' אתכם, אהבתי אתכם, הוא לנגד חסדי נצח והוד. . מה שהקב"ה אוהב את בני" שהם נו"ה. . והאהבה דואהבת את ה' אלקיך הוא האהבה דישראל לה' דת"ת, שלנגדו הוא כתר מל' בחי' אלקיך".

(68) ראה שיחת יום ב' דחה"ש סכ"ד השבועות.

ואילך (לעיל ע' 268 ואילך). (74) ואתחנן ו, ה.

(69) א, טז. (75) שם ז, ח.

(70) שם, טו. (76) מלאכי א, ב.

(71) מז, ב. וראה גם רות רבה פ"ב, כב. (77) לזח"ג שם ס"ע שנה ואילך.

(78) שהחסד היא חיצונית המדה, [טז].

ופנימיותה היא האהבה (ראה תניא אגה"ק (72) ח"ג קכח, א.

(73) חבקוק ג, ב — בהפטרות יום ב' דחג סט"ו (קכג, א)).

וממשיך: "גם י"ל, מה שאמר רשב"י אנן בחביבותא כו', האנן קאי [לא רק על כללות הזמן דעתה, בניגוד לזמן שבו היתה העבודה מיראה, אלא גם] על שלשתם, היינו, על ר"ש ור' אלעזר ור' אבא, שאמר ע"ז מקודם אנן כללא דכולא [דאף שבאידרא היו כל החברייא שמספרם עשר, הנה העיקר הם שלשתם, שהם כללות כל העשר, ובמילא הם כללות כל בני"]. לכן הביא ג' פסוקים לנגד שלשתם, הפסוק דואהבת לנגדו, והב' פסוקים דמאהבת אהבתי לנגד ר' אלעזר ור' אבא."

וצריך להבין: מהו התיווך, הקשר והשייכות בין ב' הפירושים בביאור הטעם שהביא ג' פסוקים — אם זה לנגד ג' הבחי' שבחסדים המגולים, או שזה לנגד ר"ש ור' אלעזר ור' אבא? וכפי שיתבאר לקמן.

* * *

יד. הביאור בפירוש רש"י על מגילת רות:

הקושי בפשטות הכתובים (שבגלל זה זקוק רש"י לפרשם) הוא — מדוע הוצרכה רות לחזור ולומר כל אריכות הדברים "כי אל אשר תלכי אלך גו' עמי עמך ואלקיך אלקי וגו'":

פסוק זה בא בהמשך לדין ודברים שהי' ביניהם — שבתחילה אמרה נעמי לשתי כלותי "לכנה שובנה אשה לבית אמה"⁷⁹, והן השיבו לה "כי אתך נשוב לעמך"⁸⁰, כפי שפירש רש"י⁸¹ ש"הן באות להתגייר", ואעפ"כ דחתה אותן נעמי, באמרה "למה תלכנה עמי העוד לי בנים גו' הלהן תעגנה וגו'"⁸², ואכן ערפה החליטה לשוב "אל עמה ואל אלהי"; וא"כ, כאשר לאח"ז אמרה נעמי לרות: "הנה שבה יבמתך גו' שובי אחרי יבמתך"⁷⁰ — די בכך שרות אמרה לה⁶⁹: "אל תפגעי בי (כפירוש רש"י: אל תפצרי בי) לעזובך לשוב מאחריך", ושוב אינה צריכה להוסיף מאומה, שהרי כבר אמרה לפני"ז שבאה להתגייר, ולמה הוצרכה לחזור ולומר "כי אל אשר תלכי אלך גו' עמך עמי ואלקיך אלקי וגו'":

ובגלל קושי זה מוכרח רש"י לפרש "מכאן אמרו רבותינו ז"ל, גר שבא להתגייר מודיעין לו וכו', שמתוך דברי' של רות, אתה למד מה שאמרה לה נעמי וכו'", היינו, ש"דברי' של רות" (שאמרה "כי אל אשר תלכי אלך וגו'") הם מענה של הסכמה על פרטי הדברים "שאמרה לה נעמי" בנוגע לענין הגיור.

(81) שם, יב.

(82) שם, יא-יג.

(79) רות שם, ח.

(80) שם, יו"ד.

והכרח נוסף לכך — מתיבת "כי (אל אשר תלכי אלך וגו')", שלכן העתיקה רש"י בפירושו, כיון שמשמעות תיבת "כי" בתור נתינת טעם, שייכת רק לפי פירוש רבותינו ז"ל ש"מתוך דברי" של רות אתה למד מה שאמרה לה נעמי", ולכן אמרה "כי", היינו, שהטעם לכך ש"אל תפגעי בי לעזבך לשוב מאחריך" הוא בגלל שהיא מסכימה לקבל את כל תנאי הגיור שאמרה לה נעמי (משא"כ לפי הפירוש הפשוט שרות רק חוזרת ומדגישה את רצונה שלא לעזוב את נעמי, לא נופל על זה הלשון "כי", נתינת טעם, כי אם הלשון "אלא").

טו. וממשיך רש"י לפרש (מדברי רבותינו ז"ל), "אמרה לה נעמי, אסור לנו לצאת חוץ לתחום בשבת, (ועל זה) אמרה לה (רות) באשר תלכי אלך":

מזה גופא שהדבר הראשון שאמרה רות "באשר תלכי אלך", מוכח, שאין כוונתה לכללות ההליכה עם נעמי לשוב לעמה, דא"כ, היתה צריכה לומר לכל לראש "עמך עמי ואלקיך אלקי", שזהו העיקר; ועכצ"ל, ש"באשר תלכי אלך" הוא מענה על ענין פרטי של הליכה שאמרה לה נעמי בנוגע לתנאי הגיור: "אסור לנו לצאת חוץ לתחום בשבת", ועל זה "אמרה לה (רות) באשר תלכי אלך".

והטעם שהענין הראשון שאמרה נעמי לרות בנוגע לתנאי הגיור הוא ש"אסור לנו לצאת חוץ לתחום בשבת" — מוכן בפשטות — בגלל שענין זה הי' נוגע לפועל תיכף ומיד:

בהמשך הכתובים נאמר⁸³: "ותשב נעמי ורות .. משדי מואב .. בית לחם בתחלת קציר שעורים", ובפירוש רש"י: "בקצירת העומר הכתוב מדבר"⁸⁴.

וכיון שזמן קצירת העומר הוא "מחרת השבת" (מחרת יו"ט ראשון של פסח)⁸⁵, נמצא שהלכו ביו"ט⁸⁶ (או בערב יו"ט), ולכן הוצרכה נעמי לומר לרות ענין שנוגע לפועל תיכף ומיד — הליכתן בדרך עתה — ש"אסור לנו לצאת חוץ לתחום בשבת" (ועד"ז ביו"ט⁸⁷), ועל זה אמרה רות שהיא מקבלת זאת על עצמה: "באשר תלכי אלך".

(83) שם, כב. (87) ראה תורה שלמה בשלח מילואים ע'

שלז ואילך. וראה שו"ת שאל ומשיב מהד"ת ח"ג סצ"ט, ש"מזה (מד"ר שבהערה הקודמת) מבואר דעכ"פ תחומין נוהג ביו"ט".

(84) ראה רות רבה פ"ג, ו [יט].

(85) אמור כג, טו (ובפרש"י).

(86) ראה גם שם פ"ב, יב [ז].

טז. ואח"כ אמרה לה נעמי, "אסור לנו להתייחד נקבה עם זכר שאינו אישה (ועל זה) אמרה לה (רות) באשר תליני אליך":

כיון שהליכתן בדרך היא באופן ש"אסור לנו לצאת חוץ לתחום שבבת", הרי יצטרכו ללון באמצע הדרך, ולכן עלי' לדעת שיהודי לא יכול ללון בכל מקום — "אסור לנו להתייחד כו". ועל זה אמרה רות שהיא מקבלת זאת על עצמה: "באשר תליני אליך".

[ומובן הטעם שנעמי לא הקדימה איסור יחוד לאיסור תחום שבת — כי, כל זמן שאינה מקבלת על עצמה איסור תחום שבת, ביכלתה להמשיך בדרכה מבלי ללון באמצע הדרך, ואין צורך להזהירה על איסור יחוד; ולכן, רק לאחר שקיבלה על עצמה איסור תחום שבת, הוסיפה נעמי ואמרה לה אודות איסור יחוד].

ורש"י מדייק "אסור לנו להתייחד נקבה עם זכר שאינו אישה", ולא כפי שפירש בגמרא⁸⁷ "להתייחד עם אשת איש" — כי, רות היתה אז פנוי', ולא אשת איש, שהרי בעלה מת,

וגם ענין של יבום לא הי' שייך אצלה — כפי שפירש רש"י⁸⁸ "שאינה זקוקה ליבם, לפי שלא היו למחלון וכליון קידושין בהן, שנכריות היו כו"'],

ולכן, הענין ששייך אצלה עתה הוא ש"אסור לנו להתייחד נקבה עם זכר שאינו אישה", אע"פ שאיסור זה אינו אלא מדרבנן — "אתא דוד וגזר"⁸⁸ אפילו אייחוד דפנוי"⁸⁹ (שהרי גר צריך לקבל עליו גם דקדוקים שמדברי סופרים, כמדובר לעיל⁹⁰ אודות מ"ש במדרש⁹¹ "גר שקבל עליו כל התורה כולה חוץ מדבר אחד. . אפילו דקדוק אחד מן התורה או מדברי סופרים", "אין מקבלין אותו").

כלומר: בגמרא, ששם הובא ענין זה בנוגע לדיני גירות, מפרש רש"י "אסיר לן יחוד" "להתייחד עם אשת איש", שזהו עיקר האיסור מן התורה; אבל בפירוש פשוטו של מקרא בסיפור דרות, לא יכול רש"י לפרש שמדובר אודות איסור יחוד דאשת איש, כיון שרות לא היתה אז אשת איש, ולכן מוכרח לפרש שהכוונה היא לאיסור מדרבנן אפילו על יחוד של פנוי'.

יז. ולאחרי שנעמי אמרה לרות ענינים שנוגעים תיכף ומיד

90 שיחת ש"פ במדבר ס"ט (לעיל ע' 235). וראה גם לעיל ע' 275. וש"נ.

91 תנחומא ויקרא ב.

88 נוסף על מה ש"גזרו בית דינו של שמונאי".

89 ע"ז לו, ב.

להליכתם בדרך, הוסיפה ואמרה בנוגע לענין הגיור — "עמנו מובדלים משאר עמים בתרי"ג מצוות (ועל זה אמרה לה רות) עמך עמי":

אי אפשר לומר שבאמרה "עמך עמי" התכוונה רות לומר שרצונה להתגייר — שהרי כבר נאמר לפני⁹⁰ "כי אתך נשוב לעמך".

ולכן בהכרח לומר ש"עמך עמי" הי' מענה על דברי נעמי ש"עמנו מובדלים משאר עמים בתרי"ג מצוות":

בן חמש למקרא יודע שיחודו של עם מתבטא בענין הדת, כמ"ש⁹² "ישנו עם .. ודתיהם שונות מכל עם", וכיון שכן, הרי בודאי שנעמי אמרה לרות שיחודו של עם ישראל מתבטא בכך שיש להם מצוות שצריכים לקיימם; אבל אם משום ענין המצוות בכלל — הרי גם אצל גוים יש שבע מצוות בני נח שחייבים לקיימם, ולכן מוסיף רש"י שנעמי אמרה: "עמנו מובדלים משאר עמים בתרי"ג מצוות"⁹³.

יח. וכאן רואים איך שבתורה מובהרים כל הענינים, אפילו ענינים שקורים עכשיו:

דנים עתה בבעי' ומחפשים לה פתרון — כיצד צריך להיות הסדר בנוגע לגיור: מה צריך לשאול את הגוי שרוצה להתגייר, ומה צריך לומר לו, ככל הפרטים שבדבר. ובכן: בנוגע לכל ענין יש הוראה ברורה בתורה, ואם רק מסתכלים ורוצים לראות מה אומרת התורה — מוצאים כל דבר בפירוש בתורה. ועד"ז בנוגע לענין הגיור — יש הוראה ברורה שמפורשת במגילת רות:

שלא כדעת הטועים שלכל לראש צריך לשאול אותו אם הוא יודע אודות תרי"ג מצוות, אם הוא יודע שאסור לעבוד ע"ז וכו' — לא זה הוא הסדר! לכל לראש צריך לשאול אותו אודות ענינים שנוגעים תיכף ומיד על אתר, כפי שרואים אצל רות, שעוד לפני "עמך עמי ואלקיך אלקי", שאלו אותה אם היא מסכימה שלא לצאת חוץ לתחום בשבת ("אל אשר תלכי אלך", ועד"ז "באשר תליני אלין"), כיון שזהו ענין שנוגע תיכף ומיד.

ולכאורה: איסור תחומין הוא רק מדרבנן, כפי שיודע אפילו בן חמש למקרא שלמד בפירוש רש"י בפ' בשלח על הפסוק⁹⁴ "אל יצא איש ממקומו": "אלו אלפים אמה של תחום שבת", ומוסיף מיד: "ולא במפורש, שאין תחומין אלו אלא מדברי סופרים". וא"כ, למה צריך

לקמן סכ"ח ואילך.

(92) אסתר ג, ח.

(94) טז, כט.

(93) המשך הביאור בפירוש רש"י —

להבהיר לכל לראש ענין שהוא מדרבנן, בה בשעה שישנם כמה ענינים מן התורה, כמו עשרת הדברות, החל מ"אנכי ולא יהי' לך" ⁹⁵ ש"מפי הגבורה שמענום" ⁹⁶, משא"כ תחום שבת, שאינו אלא מדרבנן, ולא נזכר בחיוב דשבת שנאמר בעשה"ד" ?!

אך על זה אומר הקב"ה: יודע אני ש"אנכי ולא יהי' לך מפי הגבורה שמענום", ואילו תחום שבת הוא רק מדרבנן, ואעפ"כ, מצוה אני — אומר הקב"ה — שגוי שבא להתגייר, צריך לשאול אותו (לא אם הוא מקבל את הציווי "אנכי ולא יהי' לך", אלא) בנוגע לענין שנוגע תיכף ומיד, גם אם הוא רק מדרבנן.

וטעם הדבר — כיון שגם ענין שמדרבנן אינו מה שרבנן אמרו מעצמם; כל ענין שבתורה נאמר ע"י הקב"ה והוא רצונו של הקב"ה, אלא שיש ענינים שהקב"ה רצה שבנ"י ישמעו ממנו בעצמו, כמו "אנכי ולא יהי' לך מפי הגבורה שמענום", ויש ענינים שרצה הקב"ה שמשא רבינו יאמרם לבנ"י, ויש ענינים שהקב"ה רצה שייאמרו ע"י תנאים ואמוראים; אבל כל ענין שבתורה אמרו הקב"ה למשה רבינו בהר סיני.

ובנוגע לעניננו: בשעה שגוי רוצה להתגייר, אומר הקב"ה, שנוגע לשאול אותו אודות ענין שנוגע תיכף ומיד, גם אם זהו ענין שנתגלה ע"י רבנן — אם הוא מוכן שלא לצאת חוץ לתחום שבת וכיו"ב. ואם הוא מסכים להתגייר אבל באותה שעה הוא מחלל שבת ואוכל מאכל לא כשר — אין מה לדבר עמו אודות "עמך עמי ואלקיך אלקי", ואינו יכול להיות גר!

וכך צריך להיות הסדר גם עכשיו: לכל לראש צריך להבהיר את הענינים שעומדים "על סדר היום" (כהלשון בימינו), ענין שנוגע תיכף ומיד, בעוד חצי שעה או שעה, ולדוגמא: כשהולכים בערב שבת — צריך לשאול לכל לראש אם הוא מסכים שלא לצאת חוץ לתחום שבת — "באשר תלכי אלך", ובזמן הלינה — בנוגע להנהגה באופן ש"באשר תליני אליך", ובזמן האכילה — בנוגע לכשרות המאכל ואמירת ברכה לפניו ולאחריו; ביום שישי — צריך להבהיר בנוגע ליציאה חוץ לתחום בשבת, עוד לפני שמדברים אודות שלילת ההליכה ל"תיפלה" ביום ראשון. ורק לאחר ששמענו הענין שנוגע תיכף ומיד, שבו צריך להתחיל — אזי יכולים להתחיל לדבר אודות כל תרי"ג המצוות.

96) מכות כד, רע"א. וש"נ. הובא בפרש"י

95) יתרו כ, ב"ג.

ובענין זה לא תעזור "הצבעה"... כיון שזוהי איפוא הוראה מפורשת בתורה, בפירוש רש"י על מגילת רות,

ורש"י לא אומר זאת מעצמו, אלא מקדים: "מכאן אמרו רבותינו ז"ל", וגם רבותינו לא אמרו זאת מעצמם, אלא למדו זאת מהפסוק ברות, שלכל לראש אמרה "באשר תלכי אלך", עוד לפני שאמרה "עמך עמי ואלקיך אלקי",

ולכן לא יכולים לטעון שזהו ענין שנאמר ע"י רש"י שדר בצרפת... — כיון שזהו ענין שנתפרש במגילת רות, ועד שאין צורך אפילו בפירוש רש"י, כיון שזהו פשוטם של כתובים, שמוכן אפילו לבן חמש למקרא, ללא צורך ביגיעה ע"י מישהו שיש לו ראש טוב כמו מהר"ם שי"ף,

והרי מגילת רות היא א' מכ"ד ספרי קודש, כמו ספר בראשית, ספר שמות וכו', ואפילו גוי יודע זאת [שהרי גוים להוטים אחר תושב"כ, דכיון שיש להם שייכות לתושב"כ בלבד⁹⁷, רוצים לידע אותה כולה], ובפרט בימינו שכבר ישנו התרגום בכל הלשונות.

יט. ונקודת הענין — שצריך לדעת שיהודים הם מובדלים מגוים; "דתיים שונות מכל עם", ליהודי אסור מה שלגוי מותר.

אך לדאבוננו קורה ששואלים יהודי שנוסע בדרך אם ליתן לו מאכל כשר, והוא עונה, שלא נוגע לו החילוק בין מאכל כשר לאינו כשר; אין לו תוקף לומר שליהודי מותר לאכול רק כשר.

כששואלים ערבי — אומר בפירוש שלא יאכל חזיר ולא ישתה יין, וביום שישי אינו יכול לעבוד, כיון שזהו אצלו יום מנוחה; ואילו כששואלים אצל יהודי — מתבייש לומר שאסור לו לאכול מאכלו של גוי!

והגע עצמך: אתה בעצמך טוען שערכים הם פראי-אדם ("ווילדע ברואים"), כמ"ש⁹⁸ "והוא יהי' פרא אדם ידו בכל ויד כל בו", הוא גוזל ורוצח וכו', ואילו אתה למעלה ממנו באינן-ערוך, ואעפ"כ, דוקא הערבי נזהר בענינים שלו: לא לאכול "דבר אחר", ולא לשתות יין, ולשמור את יום המנוחה שלו, ואכן מוותרים לו על זה, ולא סתם ויתור, אלא עושים זאת מתוך כבוד, ובלי שום טירחא, וכך צריך להיות, כיון שצריך להתחשב ברגשות של הזולת; וא"כ, מדוע אתה לא שומר מה שכתוב בתורה?!

אך הוא טוען: למה צריך לקיים עכשיו הדברים הישנים שנאמרו בתורה?! — הנהגה כזו היתה מתאימה בזמנו של אברהם אבינו, שחי במדבר, "הלוך ונסוע הנגבה"⁹⁹, בתקופה שלא היתה טלוויזיא... משא"כ בימינו, שיש טלוויזיא וכל הענינים, ועד שהגיעו ("מ'הָאָט דערלעבט") ל"תרבות" נעלית כ"כ שיכולים להרוג מאות אלפי אנשים ע"י פצצה אחת [לא כמו פעם, שבכדי להרוג עשרה אנשים היו צריכים לזרוק עשר חיצים בעשר פעמים, ואילו עכשיו יכולים להרוג מאות אלפי אנשים בלחיצה אחת...] — לא צריכים לעשות את כל הדברים הישנים שעשה אברהם אבינו.

ואח"כ בא וטוען שארץ ישראל שייכת לבנ"י, בגלל שהקב"ה נתן אותה לאברהם אבינו בברית בין הבתרים, וכיון שאנו בניו של אברהם אבינו, שייכת ארץ ישראל אלינו; אם אתה טוען שא"י שייכת אליך בגלל שאתה בנו של אברהם אבינו — למה אינך מקפיד לאכול רק מאכל שאברהם אבינו (וכן יצחק ויעקב, שרה רבקה רחל ולאה) הי' אוכל ממנו?! הערבי לא מתבייש, ואומר בפירוש, שהוא לא יאכל "דבר אחר" ולא ישתה יין, ויתירה מזה: הוא מסרב לשבת לאכול באותו שולחן עם מי שאוכל ושותה זאת [אצל בנ"י אין איסור לאכול ביחד עם מי שאוכל לא כשר (אלא שבברכת המזון צריך לומר "בני ברית"¹⁰⁰); אבל הערבי אינו רוצה להתנהג כך], ואכן מאפשרים לו לאכול לחוד; וכשטוען שיום שישי הוא יום מנוחה אצלו ואז אינו יכול לנהל שיחות, אזי קובעים לכתחילה שהשיחות עם הערבי יסתיימו ביום חמישי בלילה; ואילו כשמנהלים שיחות עם היהודי ביום שישי, הנה אפילו כשהשיחות נמשכות לתוך השבת, לא איכפת ליהודי להמשיך לנהל את השיחות בעיצומו של יום השבת; הוא לא זקוק ליום המנוחה שלו!

ומה הוא טוען במהלך השיחות — שארץ ישראל שייכת לבנ"י; לא לבני ישמעאל, ולא לבני עשו, אלא לבנ"י דוקא. ומניין יודע זאת — בגלל שכך נאמר בגמרא¹⁰¹ על הפסוק¹⁰² "כי ביצחק יקרא לך זרע", "ביצחק ולא כל יצחק". ובכן: אם אתה אוהז כ"כ מדברי הגמרא — מדוע אינך אומר שתאכל רק כשר, ויום השבת הוא יום המנוחה שלך שבו אינך יכול לנהל שיחות?!

בשלמא בנוגע להנהגה שלך בחיים הפרטיים, הרי זה ענין שבין

(99) שם יב, ט. (101) נדרים לא, א. וש"נ. הובא בפרש"י

(100) ראה שו"ע אדה"ז או"ח סקפ"ט עה"ת ויצא כח, טו.

(102) וירא כא, יב.

ס"ד. וש"נ.

אדם למקום; אבל היתכן שבשעה שאתה מופיע בתור בא-כח של יהודים אינך טוען ש"דתיים שונות מכל עם"?! — אפילו גוים יודעים ש"דתיים שונות מכל עם". הראשון שהכריז זאת בגלוי — הי' דוקא המן הרשע! וכיון שכך, עליך לומר בפירוש שאסור לך לאכול מאכל לא כשר, ויום השבת הוא יום מנוחה; ולמה אתה אומר שאין חילוק אצלך מה לאכול, ואתה יכול לעשות הכל בשבת?! ואח"כ אתה טוען שארץ ישראל שייכת לבנ"י בגלל שכך נאמר בתורה!...

אלא שהגוי הוא "גינטלמן", ולכן אינו שואל שאלות, ונותן לך מה שאתה רוצה; אבל הוא לא טיפש... ואפילו אם כן, יש לו יועץ ערבי שאומר לו: ראה עם מי יש לך עסק!...

כ. צריך לדעת שלא יכולה להיות מציאות ש"נהי' ככל הגוים בית ישראל"¹⁰³, כי "אע"פ שחטא ישראל הוא"¹⁰⁴. יהודי שנולד לאם יהודי' או שנתגייר כהלכה, נשאר יהודי לעולם, באופן ד"דתיים שונות מכל עם", ואין הדבר תלוי בבחירתו! בין אם הוא רוצה ובין אם לאו — הרי זה "דתיים", מצוות שנתן הקב"ה לבנ"י, שהם "שונות מכל עם"; הבחירה של יהודי היא רק אם להתנהג בדרך התורה והמצוה אם לאו, אבל תמיד, אפילו אם אינו מתנהג כך, הרי זה "דתיים", כיון שהעדר העשי' שלו אינה משנה את המציאות.

וכאשר גוי רוצה להתגייר, עליו להסכים לכך ולקבל על עצמו כו'. ורק כאשר מגיירים גרים באופן כזה, אזי יכולים להבטיח מש"נ לאברהם "להיות לך לאלקים ולזרעך אחריו"¹⁰⁵, שהקב"ה נותן את ארץ ישראל לבנ"י שהם "זרעו מיוחס אחריו" (כדברי הגמרא במסכת יבמות¹⁰⁶).

ולא כמו שקורה עתה, שישנו "חוק השבות" ו"חוק מיהו יהודי" רח"ל — שמכניסים גוים לארץ ישראל ורושמים אותם בתור יהודים, ואין פוצה פה ומצפץ!

יושבים בממשלה 12 אנשים דתיים, אבל הם עושים כל מה שהממשלה דורשת מהם¹⁰⁷. מכניסים אותם חדר לפנים מחדר, ואומרים

הם שייכים להוד מלכותה**, ועד שיו"ד

(103) ע"פ יחזקאל כה, ח.

(104) סנהדרין מד, רע"א.

(105) לך לך יז, ז.

(106) ק, ב.

(* ואמר (בשחוק, כשמביט על הר' זלמן יפה מאנגליא): נמצא כאן מישהו מאנגליא שיכול לאשר זאת. ובכן, אם אני טועה, יוכל לתקן אותי. (** ברשימה נוספת: שמפני הכבוד הרי זה נקרא שגם הם שייכים להוד מלכותה.

(107) כ"ק אדמור"ר שליט"א הקדים (בכת-שחוק), שבאנגליא הסדר שגם ה"אופוזיציא" נקראת "הור מאדזשעסטי"ס", והיינו, שגם

להם: עומדים לחוקק חוק חדש, חוק השבות או חוק מיהו יהודי — אוי ואבוי ל"חוקים" כאלו — ובינתיים יכולים אתם לצעוק ולהרעיש שאתם מתנגדים לכך, אבל בסופו של דבר, כשיבוא בפועל, תצטרכו להסכים לכך, וכן יקום!

ואכן הם יוצאים ומתחילים להרעיש, עד שקוראים ואומרים להם: מכאן ואילך עליכם להרעיש פחות, ואח"כ אומרים להם להפסיק להרעיש לגמרי, ולא רק לשתוק, אלא עכשיו עליכם לומר, שלא זו בלבד שאתם מסכימים לחוק זה שהוא לפי רוחכם, אלא יתירה מזה: חוק זה הוא נצחון שלכם — של הדת — נצחון דתי!... וכתוצאה מזה מכריזים בכל פינות העולם שחוק זה הוא "הישג דתי"!

ואח"כ כותבים מכתב לרב במוסקבא, שלא יתפעל משום דבר, וידע שאין עליו אלא ה' אלקיו!... מישהו הציע לקחת אותו מכתב, ורק לשנות את שם הרב ושם המקום, ולשלחו לאותם דתיים בא"י שמצייתים לכל מה שהממשלה מצווה עליהם! ואדרבה: המצב בא"י גרוע יותר, שהרי ברוסיא לא קרה שיצוו על רב למי לסדר קידושין!

לשם מה צריכים בכלל נציגים דתיים — אם בכל מקרה מצייתים להוראות הממשלה?!

ובכן: הסיבה לכך היא — בגלל שמתיראים שיאמרו בווינגטון שזוהי "מדינה אדומה", ולכן יש צורך שיוכלו לענות: מה פתאום מדינה אדומה?! — יש לנו את ה"דתיים"!

אבל מה עושים בפועל עם ה"דתיים" — קוראים ומורים להם עם האצבע העבה או האצבע הקטנה [ואין אפילו צורך להורות להם, כיון שהם יודעים כבר ג' פעמים — בג"פ הוי חזקה¹⁰⁸ — בנוגע לניתוחי מתים, היתר עבודה בשבת, טלוויזיא בשבת¹⁰⁹, ועד למפלה של "מיהו יהודי", מפלה שלא הי' כמוה עבור כלל ישראל], שעליהם להכריז שחוק זה הוא "הישג דתי"!

כא. ועכשיו יש ענין חדש:

מישהו אמר לי שעכשיו אי אפשר לדרוש מהדתיים שירעישו נגד החוק, כיון שעכשיו רוצים לזרוק אותם מהקואליציא, ולכן צריכים להיות בשלום עמהם, כדי שלא יזרקו אותם.

108) ב"מ קו, ריש ע"ב. וש"נ.
109) ראה גם לעיל ע' 277. וש"נ.

האופוזיציא קיבל משכורת גבוהה על התנגדותו לממשלה. אבל בא"י הרי זה עוד יותר — שאומרים להם איך להתנהג כו', ככפנים.

ועל זה אמרתי לו: שוטה שכמותך! אף פעם לא יזרקו אותם, כי, העובדה שהדתיים יושבים בפנים היא עבורם ה"עסק" הטוב ביותר, כיון שעל כל חוק יש להם הסכמה של הדתיים (לא רק מהשמאל, אלא גם מהימין), שמורים להם להכריז שזהו נצחון והישג דתי; מהו הנצחון וההישג — תבררו אח"כ, אבל בינתיים עליכם להכריז שזהו נצחון והישג דתי, וכיון שכן, הרי בודאי שלא יזרקו אותם לעולם!

זאת ועוד:

הי' שם רב שהציע, שכיון שרושמים גוים בתור יהודים, יש לערוך "ספר יוחסין", כדי לידע בבירור מי הוא יהודי, ומי "לא יבוא בקהל". ומיד קראו לו מהממשלה, והורו לו להפסיק מיד לערוך "ספר יוחסין", בהזכירם לו שהוא מקבל פרנסתו מהממשלה... כך שהוא כבר מבין בעצמו את ה"רמז"...

אם רצונך לשבת וללמוד — לבריאות! אבל לערוך "ספר יוחסין" — זאת לא! אלא מאי, רצונך לדעת מי הוא יהודי, שאפשר להתחתן אתו — הנך יכול להסתכל ב"פספורט" ולראות מי רשום בתור יהודי! אבל אנחנו לא רוצים יהודים על הנייר ("פאפירענע אידן"); זוהי ארץ חי', תורה ומצוות חיים, כך, שאנחנו רוצים יהודים חיים ("לעבעדיקע אידן")!

כב. כמו"כ היו כאלו שרצו להעלות על סדר היום את הענין של הפרדת הדת מהמדינה, אלא שבינתיים הפסיקו לדבר על זה, אבל לא ביטלו זאת מכל וכל.

אבל, מתי שייך לומר הפרדת דת מהמדינה — בשעה שיש דעה לענין של דת, ואילו כפי שהמצב הוא עכשיו שם, אין דעה לענין של דת, אלא הם כמו "עבד" לממשלה, ולא כמו "עבד עברי", ש"כל הקונה עבד עברי כקונה אדון לעצמו"¹¹⁰, אלא כמו "עבד כנעני"; אומרים להם מה לעשות, והם מצייתים לכל דבר!

בחייהם הפרטיים הם אמנם שומרי תומ"צ, אבל בנוגע לעניני הממשלה, אומרים להם שעליהם להתנהג לפי רצון הממשלה. — הנכם יכולים ללכת הביתה וללמוד "דף היומי", כל השיעורים, וכל שאר הענינים, אבל כשמדובר אודות עניני הממשלה, בנוגע לחקיקת חוק חדש וכו', קוראים לדתיים ומצווים עליהם: לכתחילה עליכם לצעוק כו', אבל

בנוגע לפועל כן יקום, ואח"כ עליכם להכריז שזהו נצחון עבור הדת! והן מצייתים לכל מה שאומרים להם, ובלבד שלא לוותר על ה"כסא"!

אמנם, ה"כסא" עצמו אין לו שום כח, אלא שהבא-כח שיושב על הכסא יש לו דעה כו'; אבל אם לא מגלים שום התנגדות, אין ל"כסא" שום תפיסת מקום!

אין מפלגה שהממשלה לא סובלת ממנה צרות כמו הדתיים. — מכולם יש לממשלה צרות; מהשמאלניים, מהקומוניסטים, מהערבים, ומאלו שטוענים שהדבר הכי חשוב הוא השלום, וכדי שיהי' שלום צריך להסכים להחזיר את הכל — מכולם סובלת הממשלה צרות; היחידים שהממשלה לא סובלת מהם צרות — הם הדתיים, שמסכימים לכל מה שדורשים מהם!

כג. בנוגע לגיור וינה¹¹¹ — הנה לאחרי שביקרו שם רבנים שראו מה שנעשה, וערכו דו"ח, רצו לקבור את הדו"ח, ולא עלתה בידם! ואעפ"כ, אין פוצה פה ומצפף!

טוענים שגיירו רק 54 אנשים. אבל, הם בעצמם כותבים שעברו שם יותר מ-300 אנשים, כך, שנוסף על ה-54 שגיירו אותם, שביניהם גופא יש בודאי חלק שנתגיירו שלא כהלכה, חלק שיש ספק אם נתגיירו כהלכה או לא, וחלק שהגיור שלהם כשר רק בדיעבד, יש יותר מ-250 שגרשמו בתור יהודים ללא גיור כלל!

ואפילו אם נאמר שחצי מאותם 300 אנשים הגיעו לחוץ-לארץ (למרות שהאמת היא שלא הגיעו לחו"ל יותר מ-10 אחוז) — עדיין נשארו בארץ ישראל 150 אנשים שגרשמו בתור יהודים, ומפרנסים אותם בכספי יהודים! כל משפחה עולה בין עשר לעשרים אלף דולר (תלוי במשך הזמן שמפרנסים אותם וכו'), ובשביל זה מנצלים כספי יהודים — לפרנס גוים שגרשמו בתור יהודים!

ואח"כ בא מישהו עם "המצאה": יש לעשות "היתר כללי" — להתיר את כל אלו שבאו מוינה כולם ביחד, כיון שחלק מהם נתגיירו כהלכה.

אבל¹¹²: ביטול ברוב מצינו לענין חתיכת חלב שנפלה לקדרה של בשר כשר, שיש בה שישים פעמים כנגד החלב, שאז בטל החלב בשישים, ומותר לאכול הבשר¹¹³; אבל לא מצינו ביטול ברוב בנוגע

(111) ראה גם ת"מ ח"ס"ג ע' 397. וש"נ. (112) ראה טושו"ע יו"ד רסצ"ח.

(113) ראה גם ת"מ ח"ס ע' 440.

לגיור, שכיון שבאותו מטוס באו אלו שנתגיירו כהלכה ביחד עם גוים שלא נתגיירו, לכן יתירו את כולם!

אפילו אם אלו שנתגיירו היו הרוב, אי אפשר לומר שבגלל הרוב יש להתיר גוים שלא נתגיירו ולומר שהם יהודים, כי יהודי הוא יהודי, ואילו גוי נשאר גוי; ועאכ"כ בשעה שאין רוב, ואדרבה, הרוב לא נתגיירו, הרי בודאי לא שייך ליתן "היתר כללי" ולהתיר את כל הגוים! — אין דבר כזה!

והתוצאה מזה — שחיים בארץ ישראל גוים שרשומים בתור יהודים, ולא יכולים לדעת מי יהודי ומי להבדיל גוי, ואח"כ יסבלו מאותם הגוים צרות צרורות.

ועל הכל ישנה "הסכמה" של הדתיים — בשם הדת, וכיון שמדברים בשם הדת, הרי זה בשם תנאים ואמוראים, ועד בשם יהושע ובשם משה רבינו — הסכמה לרישום גוים בתור יהודים, כך, שאם בזמן האחרון נשאר משהו מכבוד ישראל וגאון ישראל, בא חוק "מיהו יהודי" וביטל את השיריים של כבוד ישראל וגאון ישראל, וגרם בזיון הכי גדול עבור בני".

כד. ויה"ר שבקרוב ממש נצא מהגלות,

— תחילה מהגלות הפנימי ("בא זיך אַליין"), שזהו הגלות הכי גדול, שמתביישים לומר בתוקף שבנ"י שונים מכל הגוים, ואח"כ גם מהגלות החיצוני, ואח"כ נצא מהגלות כפשוטו —

ויקויים הענין ד"נשא את ראש בני גרשון גם הם"³⁸, בגאולה האמיתית והשלימה ע"י משיח צדקנו, בקרוב ממש.

* * *

כה. בנוגע לביאור בזהר — יש להקדים השייכות לענין דמ"ת:

נתבאר במאמר ד"ה ועשית חג שבועות גו"¹¹⁴, שהענין דמ"ת נמשך מבחי' הכתר, שהוא מקום הוויתור כו' — שזהו מ"ש⁹⁵ "אנכי הוי' אלקיך", שכשם ש"הוי'" (שם המפורש¹¹⁵) הוא למעלה מ"אלקיך", כך גם "אנכי" הוא למעלה גם מהוי', כי "אנכי" היינו "אנכי מי שאנכי", דלא אתרמיז בשום אות וקוצא כלל¹¹⁶, שזהו בחי' הכתר.

(115) רמב"ם ה' יסוה"ת פ"ו ה"ב.

(116) ראה לקו"ת פינחס פ, ב. ראה יח, ד.

זח"ג יא, א. רנו, ב.

(114) דיום ב' דחה"ש פ"ה"ו (לעיל ע')

(245) — הובא גם במאמר ד"ה כה תברכו

שנאמר בהתוועדות פ"ג (לעיל ע' 288).

וכיון שבבחי' הכתר נאמר¹¹⁷ "לית שמאלא בהאי עתיקא", לכן ההמשכה מבחי' זו היא באופן של חסד בלבד — "בחיבבותא תליא מילתא".

אלא, שענין זה גופא צריך להיות נמשך בסדר השתלשלות בג' קוין דוקא — כמאמר ר"ש לחברייא בתחלת הענין¹¹⁸: "עד אימת ניתיב בקיימא דחד סמכא", "שהיו עוסקים עד עתה בעולם התהו שהי' בעמוד א' זה ע"ג זה, ורשב"י רצה להודיעם התיקון שהוא בסוד ג' קוים"¹¹⁹.

ולהעיר, שגם במ"ת מודגש הענין דשלשה דוקא, כמארוז¹²⁰ "אוריין תליתאי לעם תליתאי כו' ביום תליתאי בירחא תליתאי", ובפי' ר' ניסים גאון מוסיף (ממדרש תנחומא¹²¹) עוד כו"כ ענינים שהם במספר שלשה דוקא.

ובהתאם לכך מבאר אאמו"ר שבענין דחיבבותא יש ג' בחי': חסדים שבתפארת, וחסדי נצח והוד, שלנגדם הביא ג' פסוקים.

וזהו גם הקשר והשייכות עם הפירוש השני שג' הפסוקים הם לנגד ר"ש ור' אלעזר ור' אבא — כי, ר"ש הוא בחי' הדעת, ר' אלעזר הוא בחי' חכמה, ור' אבא הוא בחי' בינה; אלא שבחי' הדעת דר"ש אינה בחי' הדעת כפי שהיא למטה מחכמה ובינה, כי אם בחי' הדעת כפי שנמנית במקום הכתר (להיותה בקו האמצעי שעולה עד פנימיות הכתר)¹²², כמובן גם בפשטות, שר"ש הי' בדרגא נעלית יותר מר' אלעזר ור' אבא (כשם שהי' בדרגא נעלית יותר משאר ז' התלמידים), שהרי הי' רבם, וכמסופר בהתחלת הענין¹¹⁸ שישבו לפני ר"ש לשמוע ממנו סודות התורה, ונתנו לו ידיהם כו'.

וזהו גם מה שר"ש הביא הפסוק "ואהבת גו'" לנגדו, כי, "ואהבת" מגיע בבחי' הכתר, ומשם נמשך להוי' אלקיך (ע"ד המבואר¹¹⁴ בפירוש "ועשית חג שבועות לה' אלקיך"¹²³), שהם חכמה ובינה שמקבלים מכתר.

כו. והנה, אע"פ שהענין ד"בחיבבותא תליא מילתא" אמר ר"ש, באמרו שזוהי העבודה שלו ("אנן בחיבבותא תליא מילתא"), מ"מ, הרי

(117) זח"ג קכט, א. וראה שם רפט, א.

(118) קכו, ב.

(119) נצור"א שם.

וש"נ.

(123) פ' ראה טז, יו"ד.

(120) שבת פח, א.

(121) ראה תו"מ סה"מ תשרי ס"ע קכב.

(122) יתרו יו"ד.

זה שייך גם לכל אחד מישראל, שלכן תיקנו שכל בני"י יאמרו מאמר זה ב"תיקון ליל שבועות", כיון שזהו ענין ששייך לכולם, היינו, שאצל כולם יכולה להיות העבודה בענין האהבה ("בחביבותא") כמו אצל ר"ש, וכולם יכולים להמשיך בחי' הכתר, כמו ר"ש.

וכמשנ"ת במאמר¹²⁴ בענין "ועשית חג שבועות גו'", שע"י ענין המעשה ("ועשית") יכול כל אחד מישראל להמשיך כל מה שנמשך במ"ת, ולדוגמא: ע"י הנחת תפילין פועל המשכת המוחין, ולמעלה יותר — בחי' אריך ועתיק.

וענין זה קשור גם עם האמור לעיל (ס"ט) בנוגע לשבט לוי, ש"למוד הוא אותו השבט להיות נמנה מן הבטן" — שזהו ענין שלמעלה מכל ענינים של מדידות והגבלות, שנמשך מבחי' הכתר.

ולהעיר, שאע"פ שענין זה נאמר בנוגע לשבט לוי, הרי זה שייך גם לכל בני"י, כי, ענינו של שבט לוי שהוא ממוצע בין כהן לישראל, ודוגמתו אצל כל בני"י, שהם בבחי' ממוצע בין "אלקיכם כהן הוא"¹²⁵ לכללות העולם.

כזו. וענין זה שייך במיוחד לאלו שעבודתם היא בבחי' שבט לוי — שזוהי העבודה של צעירי חב"ד, שתפקידם להפיץ את המעיינות בכל העולם כולו.

ועל זה היא ההוראה — שכדי להפיץ עניני חב"ד לא צריך להמתין כמה שנים, אלא יכולים לעסוק בזה תיכף מ"בן חודש ומעלה".

ולאידך גיסא — לא חייבים להיות "צעירים" דוקא, אלא אפילו מי שהוא "בן מאה שנה" ש"עבר ובטל מן העולם"¹²⁶, הנה גם הוא צריך לפעול בביטול העלם והסתר העולם (אם מצדו יש עדיין העלם והסתר העולם).

והיינו, שבעבודה זו אין הגבלות; זוהי עבודה שמתחילה מ"בן חודש ומעלה" עד ל"בן מאה שנה".

(וסיים כ"ק אדמו"ר שליט"א:)

כיון שמחר ייערך כינוס או התוועדות, או כפי שנקרא כאן:

(125) סנהדרין לט, סע"א.

(126) אבות ספ"ה. וראה גם תו"מ חנ"ב

ע' 173. וש"נ.

(124) פ"דו (לעיל ע' 244 ואילך). וראה

גם ד"ה ועשית חג שבועות במאמרי אדה"ז

עה"ת פ' ראה ע' תתה ואילך. ובכ"מ.

"דינער", של צעירי אגודת חב"ד, הנה מסתמא יכריזו על זה עתה, ומתוך שמחה וטוב לבב.

* * *

כח. המשך הביאור בפירוש רש"י על מגילת רות:

נוסף לכך שנעמי אמרה לרות אודות החיוב בכל תרי"ג מצוות (לאחרי ההקדמה בנוגע לענינים פרטיים שנוגעים לפועל תיכף ומיד: תחום שבת ויחוד, כנ"ל בארוכה) — הוסיפה ואמרה, "אסור לנו עבודת כוכבים (ועל זה אמרה רות) אלקיך אלקי":

ובהקדים — שאע"פ שגם גוים נצטוו על ע"ז, ובנ"י מצווים להבטיח שגם גוים יקיימו ז' מצוות שלהם¹²⁷, אעפ"כ מצינו כמ"פ בתנ"ך שגוים עבדו ע"ז, וגם כאשר יד ישראל היתה תקיפה לא השתדלו למנוע זאת.

וכמודגש בסיפור זה גופא: נעמי אמרה לשתי כלותי "לכנה שבנה אשה לבית אמה", וכאשר ערפה הסכימה לכך, פנתה נעמי לרות ואמרה לה: "הנה שבה יבמתך אל עמה ואל אלהי' שובי אחרי יבמתך"⁷⁰. כלומר: לא זו בלבד שנעמי הניחה לערפה לשוב "אל אלהי'" — שזהו"ע של ע"ז, אלא עוד זאת, שקראה לרות שגם היא תעשה כן!

וההסברה בזה¹²⁸ — שבמקומות אלו לא מדובר אודות ע"ז ממש, כי אם אודות ענין השיתוף, כפי שמבאר הצ"צ בספר המצוות¹²⁹ שיש כאלו שמאמינים בה' אלקי ישראל, אלא שבנוגע לעניני ההשפעה למטה משתפים הם שם שמים עם דבר אחר; וע"פ פשוטו של מקרא — לא נצטוו גוים על השיתוף (אף שע"ד ההלכה יש בזה חילוקי דעות¹³⁰), כדמוכח מזה גופא שבנ"י לא השתדלו למנועם כו'.

[וכידוע שיש שתי מצוות: מצות האמנת אלקות, ומצות יחוד ה' — ש"אין עוד מלבדו"¹³¹, ועכ"פ — שאין עוד אלקה. וגוים נצטוו רק על האמנת אלקות, אבל לא נצטוו על יחוד ה'].

וזהו שאמרה נעמי לרות "אסור לנו עבודת כוכבים":

נעמי לא אמרה בלשון חיובי, שצריך להאמין בה' — כיון שגם

(127) רמב"ם הל' מלכים פ"ח ה"י. נט, סע"ב).

(128) ראה גם ערוך לנר יבמות שם. תר"ת (130) ראה הנסמן בתר"מ סה"מ כסלו ס"ע

ע"פ רות שם, טז. שכא.

(129) מצות אחדות ה' בתחלתה (דרמ"צ (131) ואתחנן ד, לה.

גוים חייבים להאמין בה', אלא אמרה שיש ענין מיוחד בע"ז ש"אסור לנו" (לבנ"י) דוקא, ולכן, לאחרי שהסכימה לקבל תרי"ג מצוות באמרה "עמך עמי", אמרה לה נעמי שעכשיו ניתוסף האיסור המיוחד שיש לבנ"י באיסור ע"ז, שזהו חידוש דבר אצל רות שעד עתה לא הורגלה בו, ועל זה אמרה רות: "אלקיך אלקי", ללא ענין של שיתוף.

כט. ואח"כ אמרה לה נעמי, "ארבע מיתות נמסרו לבית דין, (ועל זה אמרה רות) באשר תמותי אמות":

אי אפשר לפרש "באשר תמותי אמות" כפשוטו — כיון שאין לאדם בעלות בנוגע לענין המיתה; כל שאר הענינים, "באשר תלכי אלך ובאשר תליני אליך" — הם בבעלותה, אבל ענין המיתה הוא בבעלותו של הקב"ה בלבד.

ולכן מפרש רש"י שהמדובר הוא אודות אופן המיתה — "באשר תמותי אמות", היינו, שנעמי אמרה לה שיש עבירות שחייבים עליהם מיתת ב"ד; אלא שעצם הענין דעונש מיתה יש גם אצל גוים, ולכן הוסיפה ואמרה "ארבע מיתות נמסרו לבית דין", שזהו ענין מיוחד אצל בנ"י דוקא; וכחלק מהגיור הסכימה רות גם לכך, באמרה "באשר תמותי אמות".

ל. ונעמי הוסיפה ואמרה, "שני קברים נמסרו לבית דין אחד לנסקלין ונשרפין ואחד לנהרגין ונחנקין, (ועל זה) אמרה לה (רות) ושם אקבר":

"ושם אקבר" — בודאי אי אפשר לפרש כפשוטו, שכן, אפילו אם בנוגע למיתה יוכלו למצוא איזו המצאה בנוגע לענין של בעלות — הנה בנוגע לקבורה, בודאי אין לאדם בעלות כלל היכן יקבר, שהרי כבר מת! ולכן מפרש רש"י, שנוסף לכך ש"ארבע מיתות נמסרו לב"ד", נמסרו להם גם "שני קברים", "אחד לנסקלין ונשרפין ואחד לנהרגין ונחנקין", ועל זה אמרה רות "ושם אקבר", שהיא מסכימה לכך שלפי אופן מיתת ב"ד יהי' גם מקום הקבורה.

וזהו גם דיוק הלשון "ושם אקבר", ולא בסגנון שנאמר בכל הענינים שלפנ"ז "באשר תקברי אקבר" — כי, בענינים שלפנ"ז כל אחד הוא ענין לעצמו, ולכן נאמר "אל אשר תלכי אלך ובאשר תליני אליך". באשר תמותי אמות", משא"כ ענין הקבורה אינו ענין בפני עצמו, אלא תלוי ובה בהמשך (באופן אוטומטי — כהלשון בימינו) לענין המיתה: "באשר תמותי אמות ושם אקבר", שהקבורה תהי' לפי אופן החילוק

ב"ארבע מיתות שנמסרו לבית דין", כיון ש"שני קברים נמסרו לבית דין אחד לנסקלין ונשרפין ואחד לנהרגין ונחנקין".

לא. וכאן רואים עד כמה נזהרת התורה (לא רק בכבוד החי, אלא גם) בכבוד המת — אפילו בנוגע להרוגי ב"ד:

ובהקדים — שאע"פ שישנם ד' מיתות ב"ד, עם כל פרטי הדינים שבהם, הרי המציאות דהרוגי ב"ד אינה דבר הרגיל, כמובן מדברי הגמרא¹³² שב"ד שהרג "אחד בשבוע", פעם אחת בשבע שנים, ויתירה מזה, "אחד לשבעים שנה" (כדעה ה'), נקרא בשם בלתי רצוי כו', והיינו לפי שב"ד צריך להשתדל למצוא לו זכות, כמ"ש¹³³ "ושפטו העדה גו' והצילו העדה". ומזה מובן עד כמה גדולה רשעותו של זה, שלאחרי כל ההשתדלות כו', לא היו יכולים למצוא לו זכות, והוכרחו להמיתו!

ואעפ"כ הקפידה התורה על כבוד המת, בקבעה "שני קברים", "אחד לנסקלין ונשרפין ואחד לנהרגין ונחנקין" — כדי שלא לקבור מי שנהרג במיתה קלה יותר, הרג וחנק, ביחד עם מי שנהרג במיתה חמורה יותר, סקילה ושריפה, והיינו, שלא זו בלבד שיש להקפיד שלא לקבור אצל צדיק מי שהוא במעמד ומצב הפכי¹³⁴, אלא אפילו בנוגע לאלו שנתחייבו ד' מיתות ב"ד, יש להקפיד על כבודם, ולא לקבור מי שנהרג במיתה קלה יותר ביחד עם מי שנהרג במיתה חמורה יותר!

ואם הדברים אמורים בנוגע לבנ"י, שיש לחלק בין צדיק גמור לצדיק שאינו גמור כו', וכ"ש מי שאינו צדיק, שאף שבודאי חייבים להביאו לקבר ישראל, מ"מ יש הגבלות בנוגע למקום קבורתו, ועד שיש כאלו שצריכים לקברם אצל הגדר¹³⁵ — הרי מובן במכ"ש וק"ו עד כמה צריך להזהר בנוגע לגוי, שלא לקברו ח"ו יחד עם יהודים, שזהו דבר בלתי רצוי גם עבור הגוי, שגם לו אין מנוחה אם קוברים אותו בין יהודים, וגם עבור היהודים שקבורים מסביבו בכל בית-החיים, וגורם צרות צרורות רח"ל גם עבור אלו שקבורוהו שם, ואין להאריך בדבר המבהיל.

לב. ויש לסיים בדבר טוב — שגם כשנמצאים עדיין בזמן הגלות, יהי' הענין ד"נשא את ראש וגו'"³⁸ שהו"ע של הרמה.

והעצה והדרך לזה היא — כמ"ש בפרשה שלאח"ז¹³⁶: "בהעלותך

סש"ב ס"ה.

(132) מכות ז, א (במשנה).

(133) מסעי לה, כד"כה. וראה ר"ה כו,

ועוד.

(134) ר"פ בהעלותך.

רע"א.

(135) ר"פ בהעלותך.

(136) סנהדרין מז, א. וש"נ. טושו"ע יו"ד

את הנרות", "נר ה' נשמת אדם"¹³⁷, באופן ש"יאירו שבעת הנרות", והיינו, שיש אמנם התחלקות לשבעה נרות,

— ולא כדעת הטועים שע"פ תורה כל בנ"י שוים ללא חילוקים, וכולם צריכים להיות בדעה אחת, ואין מקום שתהי' לאחד דעה אחרת משל חברו, אלא כפי שהתורה אומרת בפירוש שיש שבעה נרות. זוהי אמנם "מנורת זהב (טהור) כולה"¹³⁸, אבל יש בה שבעה נרות, וכפי שמבאר רבינו הזקן בלקו"ת¹³⁹ "שהם ז' מדרגות בעבודת ה'", שלכל אחד יש דרך מיוחדת בתורה ובאופן ההנהגה בעולם (כך, שאין מה להשתדל ("אָגַן זִיךְ") לבטל התחלקות זו ולפעול "אחדות" בענין זה) — אלא שצריך לפעול הענין ד"בהעלותך את הנרות", באופן ש"יאירו שבעת הנרות".

והדלקת הנרות צ"ל ב"שמן זית זך"¹⁴⁰, ושמן טהור דוקא, ואם "יווני" נגע בשמן, הנה למרות שהכהן וביהמ"ק הם בשלימותם, אסור להדליק את המנורה בשמן זה.

והגע עצמך: היוונים חיו לכאורה חיי תרבות נעלים ביותר, וגילו כו"כ ענינים בחכמות חיצוניות¹⁴¹, והיו מושלמים בכל עניני העולם. ואעפ"כ אומרת התורה, שמוטב שלא ידליקו את המנורה, וביהמ"ק ישאר חשוך, ובלבד שלא ידליקו את המנורה בשמן זית שנגע בו יוני!

ולכאורה יכולים לטעון: היתכן שלא ידליקו את המנורה, וביהמ"ק ישאר חשוך?! — בנ"י נקראים "היכל הוי", כמ"ש¹⁴² "היכל ה' היכל ה' היכל ה' (ג"פ!) המה", ואיך יתכן ש"היכל ה'" ישאר חשוך?! — אך התורה אומרת, שביהמ"ק יקר אצל הקב"ה עוד יותר מאשר אצלנו, והוא יודע יותר טוב מאתנו גדול קדושת המנורה, ואעפ"כ אומר הקב"ה, שמוטב שביהמ"ק ישאר חשוך, ובלבד שלא ידליקו את המנורה בשמן שנגע בו יוני!

ומהי הבחינה לידע מיהו יוני — הנה עז"נ¹⁴⁰ "כתית למאור":

"כתית" ("צופראָכּן און צושטויסן") — הו"ע הביטול, וזוהי תכונתו של יהודי, שאינו מציאות לעצמו, וכהלשון "ביטול אידיאָט", כידוע הסיפור בזה¹⁴³.

(137) משלי כ, כז. וראה תניא רפי"ט. וש"נ.

(138) זכרי' ד, ב. (141) ר"פ תצוה. אמור כד, ב.

(139) ר"פ בהעלותך. (142) ירמ' ז, ד. וראה תו"א ס"פ וישב.

(140) ראה גם תו"מ חס"ג ס"ע 11 ואילך. (143) סה"ש תרח"ץ ע' 251.

ועי"ז נעשה "למאור" (ע"ד מ"ש¹⁴⁴ "והיו למאורות ברקיע השמים") — לא רק אור, אלא מקור האור, שמאיר בביהמ"ק, וע"י "חלוני שקופים אטומים"¹⁴⁵ נמשך ומאיר בכל העולם כולו, ומגלה — "עדות היא" — "לכל באי עולם שהשכינה שורה בישראל"¹⁴⁶.

ועי"ז שורפים את שיירי הגלות¹⁴⁷, ומאירים את חושך העולם — "קץ שם לחושך"¹⁴⁸, ועד שזוכים לקיום היעוד "לא יהי' לך עוד השמש לאור יומם גו' (אלא) והי' לך ה' לאור עולם"¹⁴⁹, ו"הלכו (אפילו) גויים לאורך"¹⁵⁰, בגאולה האמיתית והשלימה ע"י משיח צדקנו, ו"שמחת עולם על ראשם"¹⁵¹.



ע' שעב (נעתק ב"היום יום" בתחלתו).

(148) איוב כח, ג.

(149) ישעי' ס, יט.

(150) שם, ג.

(151) שם לה, יו"ד. נא, יא.

(144) בראשית א, טו.

(145) מלכים-א ו, ד ובפרש"י. וראה

מנחות פו, ב ובפרש"י.

(146) מנחות שם. וש"נ.

(147) ראה אג"ק אדמו"ר מוהרי"צ ח"ו